

List Filemonovi podle nových českých překladů¹

Peter Cimala

The Letter to Philemon according to New Czech Bible Translations The article examines Paul's letter to Philemon in four new Czech Bible translations published in the years 2009–2011: Český studijní překlad (Czech Study Translation), Bible pro 21. století (Bible for 21st century), Jeruzalémská bible (Jerusalem Bible) a Slovo na cestu (God's Word for the Journey). Besides this, the paper examines benefits and limits of the study and comparison of various biblical translations that was already observed by St. Augustine (De Doctrina Christiana). In the first part, the focus is briefly on the typology of the selected translations, in the following and most extensive section, selected verses from the epistle are compared and analysed. An attempt is made, by this analysis to evaluate proclaimed purposes or profiles of the new Bible editions. In the final section it is shown, how comparing and careful studying of different Bible translations can serve as a relatively reliable indicator of difficult passages and obscure formulations in the biblical text, and manifold findings from the Epistle to Philemon are categorized.

Nedlouho po vydání čtyř jednosvazkových překladů Bible v letech 2009 až 2011 se otevřela odborná i laická debata o jejich kvalitě a potřebnosti v souvislosti s již existujícími domácími překlady.² Naše zkoumání chce přispět k započaté reflexi „nových“ překladů, mezi něž řadíme *Český studijní překlad* (ČSP), *Bibli 21* (B21), *Jeruzalémskou bibli* (JB) a *Slovo na cestu* (SNC).³ Cílem studie je sledovat a vyhodnotit překlad listu apoštola Pavla Filemonovi (Fm) ve čtyřech rozličných podáních, a to se stálým přihlédnutím k *Českému ekumenickému překladu* (ČEP).⁴

Zvolená epištola je sice nejkratším z Pavlových dopisů, nicméně v posledních letech se těší rostoucí pozornosti – nově bylo doceněno její teologicko-etické poselství, byly zkoumány pozoruhodné dějiny výkladu a půso-

1 Tato studie je výsledkem badatelské činnosti podporované Grantovou agenturou České republiky v rámci grantu GA ČR P401/12/G168 „Historie a interpretace Bible“.

2 Přehledně o moderních překladech Josef Bartoň, *Století moderního českého biblického překladu (1909–2009)*, *Listy filologické* 133 (2010), 53–77.

3 Plné názvy citovaných jednosvazkových vydání: *Bible: Český studijní překlad*, Praha: KMS, 2009; *Bible: překlad 21. století*, Praha: Bibliion, 2009; *Jeruzalémská bible. Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*, Kostelní Vydří – Praha: Karmelitánské nakladatelství – Krystal OP, 2009; *Bible: Slovo na cestu*, Praha: ČBS, 2011.

4 Vycházíme ze 14. vyd., *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, ČBS: Praha, 2008. V případě dalších domácích podání Nového zákona jsou citovány překlady Rudolfa Cola (Col) a Ondřeje E. Petru (Petru) a Františka Žilky (Žilka) shodně podle vydání v roce 1970.

bení, a to zejména s ohledem na problematiku otroctví. Dodejme, že stranou nezůstala ani analýza překladů.⁵ Zcela právem lze hovořit o „renesan-
ci“ zájmu o tento krátký novozákonní text.⁶

Předložená studie je strukturována následovně: na základní typologické zasazení nových překladů navazuje vlastní analýza listu v podobě sond do všech hlavních částí listu zahrnující komparaci překladů s výkladovými poznámkami.⁷ V souvislosti s hodnocením nových překladů se vyjádříme k otázce, do jaké míry zvolené překladové řešení odpovídá profilu a zaměření překladu. Druhá i třetí kapitola mají dále poukázat na přínos a limity studia překladů, o němž se zmiňuje již Augustin ve svém hermeneutickém spisu, že „rozličnost překladů občas spíše napomůže porozumění smyslu, než že by mu byla na překážku, jen se nesmí číst nedbale. Nahlédnutí do většího počtu textů nejednou objasnilo některé temné výrazy.“⁸ Na příkladech z epištoly Fm se pokusíme doložit, že komparace a studium několika dostupných překladů může sloužit jako poměrně spolehlivý „indikátor“ obtížných pasáží a temných výrazů v biblickém textu.

K typologii nových českých překladů

Vydeme-li z trojdílného členění překladů podle jednotlivých metod, můžeme sledované překlady rozdělit ve stručnosti následovně.⁹ Metodou *formální ekvivalence* postupovali překladatelé ČSP usilující o přesnost a koncordantnost výsledného textu v porovnání se slovy originálu, proto název *studijní překlad* nebo *studijní Bible*. Hovoří se také, ač ne zcela přesně, o *doslovném překladu*.¹⁰

5 Listu je věnována také pozornost z pohledu překladů, viz Brook W. R. Pearson, Assumptions in the Criticism and Translation of Philemon, in: S. E. Porter, R. S. Hess (eds.), *Translating the Bible: Problems and Prospects*, Sheffield: Sheffield Academic Press, 1999, 253–280.

6 Takto Petr Pokorný, Ulrich, Heckel, *Úvod do Nového zákona: přehled literatury a teologie*, Praha: Vyšehrad, 2013, 318.

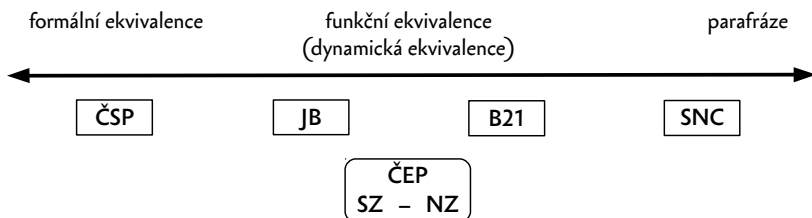
7 Až na několik výjimek při srovnání B21 s NBK jsou jednotlivé sondy koncipovány synchronně.

8 Aurelius Augustinus, *Křesťanská vzdělanost (De doctrina christiana)*, Praha: Vyšehrad, 2004, 89, práci s překlady je v tomto spise věnováno několik odstavců.

9 Trojdílné členění překladů v této podobě např. Craig L. Blomberg, Jennifer F. Markley, *A Handbook of New Testament Exegesis*, Grand Rapids: Baker Academic, 2010, 42.

Cílem překladů, mezi něž se řadí SNC, je snaha o maximální srozumitelnost a jasnost výsledného textu pro současného čtenáře; překladatelé proto volí metodu *adaptace*. Snaží se překlenout historickou propast mezi původním pisatelem a jeho světem na jedné straně a moderním čtenářem na straně druhé, převádí proto nesnadné formulace do současného jazyka. Protože adaptace se drží původního textu nejvolněji, je populárně označována také jako *volný překlad*, v odborném diskursu je užíván termín *parafráze*.¹¹

Třetí typ překladu zastupují dva komparované texty JB a B21, taktéž starší ČEP.¹² Překladatelé při své práci postupovali metodou *dynamické ekvivalence*, v lingvistice označované jako metoda *funkční ekvivalence*. Protože za nositele významu je považována věta, a ne jednotlivé slovo, orientují se překladatelé na převádění významu vět, výroků či myšlenek z původního do cílového jazyka. Základním kritériem je otázka, jak bude výsledný text fungovat v jazyce a kultuře příjemce. Jedná se o kompromis zohledňující srozumitelnost pro moderního čtenáře při zachování věrnosti originálu, proto je na škále typů překladů umisťován do středu.¹³

Škála nových českých překladů¹⁴

10 Takto např. Gordon D. Fee, Douglas Stuart, *Jak číst Bibli s porozuměním*, Praha: Návrat domů, 2012, 33n, autoři užívají termíny: *doslovný - dynamická ekvivalence - volný*.

11 Podtitul SNC z let z let 1989 a 1990 „parafrázovaný text Nového zákona“.

12 K odlišnostem mezi výslednou podobou starozákonní a novozákonní části ČEP viz Bartoň, *Století moderního českého biblického překladu*, 67.

13 Obšírněji Josef Bartoň, *Tři české jubilejní bible, Dingir 13 (1/2010)*, 7–10.

14 Stejně rozmístění komparovaných překladů na pomyslné škále předložil ve své studii lingvista Jiří Hedánek, zleva doprava: ČSP - JB - B21 - SNC. Autor zde představuje podrobnější vymezení vztahu mezi ČEP a typologicky příbuznými překlady včetně širšího rozpětí ČEP (naznačeno v nákresu). Viz Jiří Hedánek, *Překládání Bible v teorii a praxi, Theologia vitae 2 (2009)*, 193.

Srovnávané překlady zastupují všechny tři hlavní překladové typy. Před vlastní komparací zmiňme ještě dvě skutečnosti. Předně tyto „nové Bible“ představují plody dlouholetých projektů a výsledné texty mají svoji jedinečnou genesi.¹⁵ Nejsou tak zcela nové, se všemi se mohli čtenáři průběžně seznamovat díky publikovaným dílčím či sešitovým verzím. V případě B21 stojí za zmínku, že původní překladatelský projekt *Nové Bible kralické* (NBK, 1. vyd. 1998), který měl za cíl revizi Bible kralické (BKR), se nejen přejmenoval, nýbrž co do typologie překladu také posunul, a to směrem od formální ekvivalence (BKR/NBK) k ekvivalenci funkční.¹⁶ Připomeňme dále, že v případě ČSP a B21 pracujeme s překlady z původních jazyků, zatímco JB je českou verzí francouzského katolického překladu *La Bible de Jérusalem*, jde tedy o překlad překladu s přihlédnutím k původním jazykům.¹⁷ Kombinaci uvedených přístupů představuje SNC, jehož starozákonní část vychází z anglické předlohy *The Living Bible*, část novozákonní je parafrázovaným textem založeným na řecké předloze.¹⁸

List Filemonovi v nových českých překladech

List Fm je se svými 25 verši nejkratším dochovaným dopisem apoštola Pavla. Byl napsán v době apoštolova uvěznění (viz Fm 1.9) někdy v druhé polovině 1. st. po Kr. V našem zkoumání nahlédneme do všech tří hlavních částí listu, jehož stavbu lze členit na: I. *úvod* (v. 1–7), II. *hlavní část* obsahující přímluvu za otroka Onezima, vlastní žádost o jeho bratrské přijetí se zdůvodněním Pavlovy prosby (v. 8–20), III. *závěr* (v. 21–25).¹⁹ S ohle-

15 Přehledně o vzniku a fázích překladatelských projektů viz Bartoň, *Tři české jubilejní bible*, 7–10.

16 Vycházíme jak z obecného umístění BKR blíže k formální ekvivalenci, což se nutně odrazilo také na podání NBK, tak ze samotné analýzy listu Fm podle B21, viz níže uvedené upozornění na shodné znění podle BKR, NBK i B21.

17 Překladatelé postupovali *metodou nepřímého a srovnávacího překladu* srov. František X. Halas, *Smysl české verze Jeruzalémské bible*, in: *Jeruzalémská bible*, Kostelní Vydří – Praha: Karmelitánské nakladatelství – Krystal OP, 2009, 2221–2222.

18 Podrobněji k SNC viz Josef Bartoň, *Pět českých novozákonních překladů*, Praha: ČBS, 201–228.

19 Takto např. Pokorný, Heckel, *Úvod do Nového zákona*, 316–317. Více o možném členění listu, srov. Joseph A. Fitzmyer, *The Letter to Philemon*, New York: Doubleday, 2000, 41–42.

dem na zaměření a rozsah studie se omezíme na překladově zajímavé pasáže, ty jsou u komparovaných veršů zvýrazněny.

Fm 4–7

Zkoumání začneme v druhé části úvodu zahrnující *dikůvzdání a modlitby* (v. 4–7), kde se nachází nejobtížnější verš celé epištoly.²⁰

Fm 6: Proším za tebe, aby se tvá účast na společné víře projevila tím, že rozpoznáš, co dobrého můžeme učinit pro Krista. (ČEP)

ČSP

Proším, aby se **společenství tvé víry** projevilo v poznání všeho dobrého, jež je v nás **pro Krista**.

B21

Modlím se, aby se **sdílení tvé víry** naplno projevilo díky poznání všeho dobrého, co máme v **Kristu**.

JB

Kéž tato víra dovede k účinnosti **svého ducha vzájemné pomoci**, a tak ti plně objasní veškeré dobro, jež můžeme vykonat **pro Krista**.

SNC

A modlím se, abys poznal, kolik dobrého v nás může vyrůst **působením Ježíše Krista**.

Spletitost Pavlovy výpovědi se odráží v překladových variantách domácích i světových. V jednom verši se objevuje několik zásadních teologických termínů, navíc vzájemně provázaných: *společenství, víra, poznání, dobro a Kristus*. Při snaze o srozumitelnost tohoto souvětí se proto překladatelé jen stěží vyhnou nějaké parafrázi či doplnění.²¹ SNC řeší zmíněnou komplikovanost vynecháním několika teologických pojmů.²² Za nejméně srozumitelné znění považujeme překlad podle JB s jeho úvodní formulací: „Kéž tato víra dovede k účinnosti svého *ducha vzájemné pomoci*...“ Oproti řeckému textu je doplněno slovo *duch* – pro toto překladové řešení autor nenašel žádnou paralelu v jemu dostupných překladech. Nicméně ve francouzské předloze se objevuje termín *esprit*, který lze pře-

²⁰ Takto již Charles F. D. Moule, *The Epistles to the Colossians and to Philemon*, Cambridge: Cambridge University Press, 1968, 142.

²¹ Poznamenávají Markus Barth, Helmut Blanke, *The Letter to Philemon*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans, 2000, 280.

²² Pro srovnání v. 6 je přeložen pomocí 12 slov podle SNC, nejdelší z komparovaných textů pomocí 22 slov (JB).

ložit jako duch, ale také smysl (pro něco) nebo nátura.²³ Je zajímavé, že v anglické i německé mutaci schází,²⁴ taktéž ve Vulgátě (VUL), na kterou je opakovaně v poznámkách odkazováno, a to dokonce i u tohoto verše. Spojení *duch vzájemné pomoci* se vztahuje k víře, která se má projevit činem. Jde patrně o pokus nahradit řeckou vazbu $\eta \kappa\omicron\iota\omega\nu\iota\alpha \tau\eta\varsigma \pi\iota\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma \sigma\upsilon\upsilon$. Čtenáři JB má k lepšímu pochopení obtížného verše pomoci následující poznámka:

To znamená smysl pro společenství s Kristem a s bratry..., který v srdci věřících nastoluje víra. Od této víry proniknuté láskou (...) Pavel očekává, že v praxi povede k mravnímu a dobrotou naplněnému životu.

Význam Pavlovy výpovědi je sice vyložen, ne však zvolené překladové řešení – to se nezdá být nejvhodnější také s ohledem na biblické užití pojmu *Duch/duch*. Tato pasáž může sloužit jako příklad, kdy se česká verze JB přidržela více své cizojazyčné předlohy na úkor originálního textu.²⁵

Pro řecké subst. *koinónia* ($\eta \kappa\omicron\iota\omega\nu\iota\alpha$) se nabízí překlad společenství, podíl, účast, nebo sdílení. Jako *účast* přeložili např. Žilka, Col a ČEP: *účast ve tvé víře* (Žilka); *tvá společná (s námi) účast ve víře* (Col). Někteří biblisté preferují překlad zdůrazňující *společenství víry*, které se stane účinným právě tím, že bude vyslyšena Pavlova prosba.²⁶ Motiv sdílení a společenství je nejen úvodním argumentem, k němuž se Pavel přímo vrací ještě ve v. 17, ale také jedním z hlavních důrazů celého listu.

Christologický závěr výpovědi s vazbou $\epsilon\iota\varsigma \chi\rho\iota\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$ umožňuje řadu výkladů (u Pavla např. 2K 1,21; Ř 16,5).²⁷ Akuzativní předložku *eis* lze chápat jako synonymní vyjádření velmi časté pavlovské vazby *v Kristu*, z našich překladů pouze B21.²⁸ Převládá překlad *pro Krista* (ČSP, JB, také ČEP,

23 „Puisse cette foi rendre agissant son esprit d'entraide en t'éclairant pleinement sur tout le bien ...“ (JB).

24 „I pray that your fellowship in faith may come to expression in full knowledge...“ (New Jerusalem Bible, NJB)

25 Tým překladatelů si byl vědom možnosti, že v českém překladu „uvízne“ něco, co patří spíše k francouzské podobě, nikoli k biblické podstatě znění tohoto díla, jak podotýká vedoucí projektu František X. Halas, Smysl české verze Jeruzalémské bible, 2222.

26 Např. Josef Hainz ve své monografii překládá „Gemeinschaft des Glaubens“, viz *Koinonia: „Kirche“ als Gemeinschaft bei Paulus*, Regensburg: Pustet, 1982, 106, obsáhleji, 106–110.

27 Přehled překladových řešení viz Barth – Blanke, *The Letter to Philemon*, 290–291.

28 Srov. VUL: *in Christo Iesu*, instrumentálně překládá BKR: *skrze Krista Ježíše*.

Col, Žilka nebo Petru: *kvůli Kristu*). Pavel má zřejmě na mysli, co dobrého může Filemon učinit *pro Krista* nebo *vůči Kristu*, očekávané jednání se má dít k jeho oslavě nebo na jeho počest.²⁹ SNC představuje poměrně výrazný posun ve významu, Kristus zde není objektem, nýbrž subjektem působícím dobré jednání. Dodejme, že mezi typově blízkými překlady nejde o obvyklé řešení.³⁰

Fm 7 Tvá láska mi přinesla velkou radost a povzbuzení, protože jsi potěšil srdce věřících, bratře. (ČEP)

ČSP

Neboť jsem měl mnoho radosti
a povzbuzení ze tvé lásky,
protože skrze tebe, bratře,
byla občerstvena srdce svatých.

B21

Tvá láska nám přináší velikou radost
a povzbuzení,
bratře, neboť
jsi potěšil srdce svatých.

JB

Opravdu pro mne bylo velkou radostí
a útěchou, když jsem se dozvěděl o tvé
lásce: **ty jsi mi, bratře,
potěšil srdce svatých.**

SNC

Tvá láska, bratře,
mi způsobila velkou radost
a povzbudila mne.
Potěšil jsi tím srdce všech věřících.

Zaměříme se dva motivy ze závěrečné formulace: *potěšit srdce svatých/věřících*. Nejpřesnější překlad nabízí ČSP – jednak jako jediný zachovává pasivní vazbu *byla občerstvena srdce svatých*, dále používá termín *občerstvit* (řec. ἀναπαύω). V moderních překladech převládá volnější *potěšit* (JB, B21, SNC, taktéž Col, ČEP) nad *občerstvit* (takto jen ČSP a Petru).

Předmět občerstvení či potěšení je shodně překládán jako *srdce*, čímž je v české překladatelské tradici překládán řec. termín τὰ σπλάγχνα (ve Fm ještě ve v. 12.20) – doslova *vnitřnosti* (viz poznámka v ČSP), v přeneseném významu také *nitro*. Překladově pestřejší je až druhá část spojení: *srdce svatých* (ČSP, JB a B21), nebo *věřících* (SNC, také ČEP). Znění podle B21 je na tomto místě pro současného čtenáře méně srozumitelné a doslovnější než např. ČEP. Pokud vezmeme v úvahu běžné, mimobiblické užití slova

29 Eduard Lohse píše: „zur Ehre Christi geschehen soll“, *Die Briefe an die Kolosser und an Philemon*, Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1968, 273.

30 Viz angl. New Living Translation (NLT): *in Christ* nebo něm. Gute Nachricht Bible (GNB): *zur seiner Ehre*. Ještě dále jde svým překladem něm. Hoffnung für alle (HFA): *wie reich uns Jesus Christus beschenkt hat*.

svatý, potom může překlad *srdce svatých* evokovat čtenáři B21 např. svěťce, osoby svatořečené. Za nevydařený překlad (nebo snad přehlédnutí?) lze považovat vazbu v podání JB: ty jsi *mi*, bratře, potěšil srdce svatých. Není jasné, kdo je objektem potěšení, zda Pavel: *ty jsi mi ... potěšil srdce*, nebo ostatní křesťané: *ty jsi ... potěšil ... srdce svatých*. Řecký text zní jednoznačně, což se odráží v překladech domácích i světových. V neposlední řadě se česká verze JB liší od své francouzské předlohy i anglické mutace, kde je předmětem občerstvení *srdce svatých*.³¹

Fm 8–20

V hlavní části listu Pavel vyjadřuje své přání týkající se budoucnosti otroka Onezima, který se navrácí ke svému majiteli Filemonovi. Tento *kdysi* problémový otrok přichází zpět jako nově obrácený křesťan, kterého Pavel přivedl k víře a v dopisu se za něj přimlouvá. V kontextu římského práva a otrokářské společnosti představuje vzniklá situace morální výzvu pro všechny adresáty – nejen pro Filemona, který byl jak *dominus* a *pater familias*, tak patrně mecenáš místní církve, nýbrž i pro celou křesťanskou komunitu, která se scházela v jeho domě (Fm 1–2).

Fm 8–9 Ačkoli bych ti v Kristu mohl směle nařídít, co máš udělat, pro lásku raději prosím, já Pavel, vyslanec a nyní i vězeň Krista Ježíše. (ČEP)

ČSP

Ačkoli mám v Kristu plnou svobodu
ti přikazovat, **co se patří**,
pro lásku raději prosím
já, Pavel, **stařec**
a nyní i **vězeň** Krista Ježíše.

B21

Proto ačkoliv bych ti mohl v Kristu **směle**
přikázat, **co se patří**,
pro lásku raději prosím –
já Pavel, **už stařec**
a teď také **vězeň** Krista Ježíše.

31 Srov. Fm 7b: *on me dit, frère, que tu as soulagé le cœur des saints!; you have set the hearts of God's holy people at rest.* (NJB) Za konzultaci francouzského textu u citovaných veršů JB děkuji Tereze Bambuškové.

JB

A tak přestože bych se vůbec nemusel ostýchat **mluvit** v Kristu **zcela otevřeně** a předepsat ti, čím jsi povinován, dávám přednost tomu, dovolávat se lásky a přednést ti prosbu.

Ten, kdo promluví, je Pavel, **ten starý Pavel**, a co víc, **věžeň Krista Ježíše**.

SNC

Chci tě o něco poprosit.

Mohl bych ti sice Kristovým jménem **příkázat**, co máš učinit, ale nebylo by to ode mne příliš laskavé. Proto dávám přednost prosbě – jsem už **starý člověk** a teď ještě **pro Krista v žaláři**.

Překlad veršů 8–9 si zaslouží naši pozornost hned z několika důvodů. Nápadné je dlouhé úvodní souvětí podle JB a květnatě formulovaná žádost, naproti tomu překlad podle SNC vyznívá přímočařeji a civilněji, podobně B21. S ohledem na odlišný profil obou překladů si povšimněme shody mezi ČSP a B21 ve formulaci *co se patří* (řec. *anékó*). Srovnávané překlady pokrývají širokou škálu významů řec. pojmu *parrésia*, který znamenal svobodu a otevřenost v řeči: *plná svoboda* (ČSP), *mluvit zcela otevřeně* (JB), ale také neohroženost, upřímnost: *směle* (B21), srov. *mnohou smělost mám* (BKR). Starší české překlady ještě doplňují představenou pestrost řeckého pojmu: *plné oprávnění* (Col), *naprostou jistotu* (Žilka).

Apoštol Pavel v 9. verši charakterizuje sám sebe dvojným způsobem – ve dle opětovné zmínky o svém uvěznění (takto již ve v. 1) se označuje jako *presbytés* (Παῦλος πρεσβύτης). Ve srovnávaných překladech je termín shodně překládán jako vyjádření jeho věku: *stařec* (ČSP, B21), *starý Pavel* (JB) nebo *starý člověk* (SNC), takto již VUL (*senex*) i další české překlady. Z této linie vybočuje pouze ČEP, když v hlavním textu čteme: *já, Pavel, vyslanec*, v poznámce je uvedeno *stařec*.³² Mezi biblisty není tento poměr *stařec vs. vyslanec* zdaleka tak jednoznačný, jako je tomu mezi překlady českými i světovými. Část teologů a významných komentářů preferuje čtení *posel/vyslanec*.³³ Argumenty pro toto znění se mohou opřít o konjekturu v řeckém textu,³⁴ výrazněji je však zdůrazňováno lexikální (srov. 2K 5,20; Ef

32 Ze světových překladů např. Revised Standard Version (RSV): *an ambassador*, přičemž revidované vydání NRSV z roku 1989 překládá *old man*. Podrobněji k této otázce např. komentář Barth – Blanke, *The Letter to Philemon*, 321–324.

33 Např. Peter Stuhlmacher; také obsáhlý komentář Bartha a Blankeho.

34 Viz edice řeckého textu Nestle–Aland (27. vyd.), která zmiňuje návrh původního čtení od britského učenice Richarda Bentleyho (1662–1742), nicméně nejnovější 28. vyd. z roku 2012 již tuto konjekturu (řec. *presbeutés*) z poznámek vypouští.

6,20) a rétorické hledisko.³⁵ V kontextu současného stavu bádání by mohlo být pro čtenáře studijního vydání Bible užitečné, aby ho překladatelé obeznámili se sporným místem již proto, že v domácím prostředí je rozšířen díky ČEP. Nicméně oba nové překlady s bohatým poznámkovým aparátém (ČSP a JB) v tomto případě „písmákům“ nepomohou.

Druhý údaj o Pavlovi se týká jeho uvěznění, které je zmíněno již v úvodním verši listu (v. 1a). Většina českých překladů se drží doslovného znění a genitivní vazby *vězeň Krista Ježíše* (δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ), takto BKR, ČEP a nověji ČSP, JB, B21. S ohledem na profil překladu B21, který cílí na moderního čtenáře, se nabízelo poněkud volnější podání, srozumitelněji zní např. *pro Krista v žaláři* (SNC) nebo *vězeň pro Ježíše Krista* (Žilka).

Fm 10–11 Prosím tě za svého syna, kterému jsem dal život ve vězení, Onezima, který ti před časem způsobil škodu, ale nyní je tobě i mně k užítku. (ČEP)

ČSP

...který ti byl kdysi **neužitečný**,
avšak nyní je tobě i mně **prospěšný**.

JB

... který ti dříve nebyl valně **užitečný**,
který ti však od nynějška bude velmi **užitečný**,
tak jako už je i mně.

B21

Prosím tě ohledně svého syna, jehož jsem
zplodil ve vězení, Onezima,
který ti kdysi **nebyl prospěšný**,
ale nyní je **velmi prospěšný** tobě i mně.

SNC

Dosud ti způsobil více škody než **užítku**,
ale nyní nám bude **užitečný** oběma.

Na slovních hříčkách lze dobře ilustrovat, že překladem z jednoho jazyka do druhého dochází vždy k posunu ve významu a jisté ztrátě. V listu Fm může jako příklad posloužit jméno otroka Onezima (řec. *Onesimos*), což v řečtině znamená *Užitečný*.³⁶ Pavel použil hříčku s přídavnými jmény se stejným kmenem: *neužitečný* (ἄ-χρηστος) a *užitečný* (εὖ-χρηστος) Onezimus, což v cílovém jazyce zachovaly např. překlady JB, SNC a také B21: *nebyl prospěšný – velmi prospěšný*, zatímco ČSP poněkud překvapivě nikoli, přestože záměrem překladu je mimo jiné zachovat konkordantnost.

35 K argumentům lexikální povahy srov. Peter Stuhlmacher, *Der Brief an Philemon*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener, 1981, 37–38.

36 Na význam tohoto jména čtenáře upozorňují v poznámce ČSP, JB i B21.

V tomto případě mají blíže k originálu např. Col: *neužitečný* – *užitečný*; Petrů: *málo užitečný* – *skutečně užitečný*.

Fm 16 ...ne už ne jako otroka, nýbrž mnohem více než otroka: jako milovaného bratra. Když se jím stal mně, oč více jím bude tobě před lidmi i před Pánem. (ČEP)

ČSP ...i jako člověk, i jako bratr v Pánu.	B21 ...ať už v lidském smyslu nebo v Pánu.
JB ...jak před světem, tak před Pánem!	SNC ...jako člověk i jako křesťan.

Přijetím Onezima jako milovaného bratra pozná Filemon změnu, která nastala v jeho životě, a to hned ve dvou ohledech – jak v rovině lidské a viditelné (JB: *před světem*), tak i v duchovní. Všechny překlady obě tyto roviny v různých variacích vystihují, ne vždy konzistentně. Na půli cesty zůstal stát překlad B21 tím, že první část spojení čtenáři pěkně vyložil ob-
ratem v *lidském smyslu* (ἐν σαρκί), zatímco následující vazbu ponechal v doslovném znění v *Pánu* (ἐν κυρίῳ). Doslovnost by se dala očekávat u studijního překladu, nicméně i ČSP doplňuje kurzívou *bratr* v Pánu, aby čtenáři naznačil duchovní rozměr vztahu.³⁷ Ještě doslovněji než ČSP překládá BKR vazbou: *i podle těla, i v Pánu*. Důslednější „výklad“ obou částí oproti B21 podává SNC, a to srozumitelnou a civilně znějící formulací *jako člověk i jako křesťan*.

Fm 20 Ano, bratře, udělej mi tu radost v Pánu. Potěš mé srdce v Kristu. (ČEP)

ČSP Ano, bratře, ať mám z tebe radost v Pánu. Občerstvi mé srdce v Kristu!	B21 Nuže, bratře, ať z tebe mám v Pánu užitek i já; potěš mé srdce v Pánu.
JB Nuže, bratře, tuhle službu od tebe v Pánu očekávám; potěš v Kristu mé srdce.	SNC Bratře, mysl na Pána a prokaž mi tu laskavost .

³⁷ Takto např. New Internation Version (NIV): *as a brother in the Lord*.

V. 20 je zajímavý hned v několika ohledech, předně díky spojení mít užitek v *Pánu* (B21) nebo *radost v Pánu* (ČSP). Gramaticky se jedná o optativ od řec. slovesa *ὀφίημι* (hapax legomenon v NZ), vyjadřující určité splnitelné přání ze strany mluvčího – v tomto případě radost, potěšení nebo prospěch, v češtině vyjádřeno pomocí částic *ať* (B21, ČSP, také v BKR) nebo *kež*. Z komparovaných textů vyčnívá podání: *tuhle službu od tebe v Pánu očekávám* (JB).³⁸ České překlady můžeme v podstatě rozdělit na dvě skupiny podle toho, zda volí ve druhé části *potěšit* (Petrů, ČEP, B21, JB), nebo *občerstvit* (BKR, Žilka, ČSP). SNC nabízí zdařilou adaptaci: *prokaž mi tu laskavost*.

Rozdíly mezi překlady můžeme sledovat také u závěrečného spojení v *Kristu* (*ἐν Χριστῷ*) – takto ČSP a JB, SNC vynechává. V řeckém textu podle edice Nestle–Aland (27./28. vyd.) je doložena textová varianta v *Pánu*,³⁹ ze sledovaných edicí se ho drží pouze B21, přestože vychází z kritického vydání Nestle–Aland.⁴⁰ Tento nesoulad lze vysvětlit tím, že zde patrně prosvítá – tak jako na jiných místech – předchůdce B21, tedy pokus o revizi kralické předlohy v podobě NBK. Překlad v *Pánu* najdeme právě v BKR, což však odpovídá soudobým předlohám, které měl Jan Blahoslav a Kraličtí k dispozici.⁴¹ Další české i světové překlady zachovávají rukopisné lépe doložené znění.⁴²

38 Z českých překladů nejbliže: „já čekám, že mi křestansky splníš mou prosbu“ (Petrů).

39 Textus receptus z roku 1550: *ἐν Κυρίῳ* a VUL: *in Domino*. Shoda mezi vlivnými předlohami se odrazila také v soudobých překladech ze 16.–17. stol., zmiňme např. Tyndalův překlad NZ (1534): *in the Lorde*, Lutherův překlad (1545): *in dem Herrn*.

40 O výchozím textu B21 viz úvod, xiii.

41 Blahoslav měl mít při překladu NZ (2. vyd. 1568), jenž se později stal v upravené podobě součástí Šestidílky, k dispozici řecký text z Erasmovy edice i řecko-latinské vydání podle Theodora Bezy, srov. Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*, Praha–Řím: Vyšehrad–Křesťanská akademie, 1997, s. 178. Otázka předloh zůstává sporná, viz studie bohemisty Jana M. Hellera, Blahoslavův překlad Nového zákona, *Listy filologické* 127 (2004), 87n. K dosavadnímu bádání a předlohám Šestidílky srov. Robert Dittmann, *Dynamika textu Kralické bible v české překladatelské tradici*, Olomouc: Refugium, 2012, 63–200.

42 Varianta v *Pánu* schází v přehledu závažných růzností, viz Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994, 588n. Na tento komentář se vydavatelé B21 v předmluvě odkazují, viz xiii.

Fm 21–25

V závěru epištoly se Pavel ještě krátce vrací k hlavnímu poselství svého listu, a to k budoucnosti otroka Onezima (v. 21). Tato část vykazuje znaky typické pro epistolární *eschatokol* se závěrečným pozdravem a požehnááním. Zatímco převážná část listu je psána v singuláru a od v. 4 je oslovován přímo a výhradně Filemon, závěr je opět formulován v množném čísle stejně jako úvod listu, čímž se Pavel obrací k celé domácí církvi (v. 25), jež byla zařazena také mezi adresáty (v. 2).

Fm 25 Milost Pána Ježíše Krista buď s vámi. (ČEP)

ČSP

Milost Pána ¹našeho¹ Ježíše Krista
s **vaším duchem**. ¹Amen¹.

B21

Milost Pána Ježíše Krista
s **vaším duchem**.

JB

Kéž je milost Pána Ježíše Krista
s vaším duchem.

SNC

Milost Pána Ježíše Krista
vám přeje Pavel

Poslední verš listu je nápadný z několika důvodů. V ČSP se objevují dvě slova v závorkách, která schází v ostatních překladech.⁴³ JB přidává poznámku k v. 25 o dodatečném „Amen“. Dodejme, že hranaté závorky v ČSP čtenáři naznačují, že jde o nejisté čtení. SNC ukončuje celý list jménem apoštola Pavla, které naopak schází v úvodním verši, jež začíná oslovením: „Milý příteli...“. Díky odsazení a kurzívě vypadá takto koncipovaný závěr jako autorův podpis, stejně jako na jiných místech např. *Tvůj Pavel* (Tt 3,15), *Váš Pavel* (2K 13,13). V případě B21 je překvapivý překlad *s vaším duchem* (totožně s ČSP i JB), pro moderního čtenáře je srozumitelnější prosté *s vámi* (takto Petrů nebo ČEP) nebo *vám* (SNC). Řec. termín *pneuma* (duch) má na tomto místě antropologický význam, jako synekdocha označuje celého člověka (srov. Fp 4,23).⁴⁴ Proto se při užití metody funkční ekvivalence nabízí příhodnější *s vámi*.

Vyhodnocení sond

Místo obecných prohlášení na adresu překladů se v naší studii snažíme vycházet z konkrétních nálezů, vznesené kritické připomínky věcně pod-

⁴³ ČEP na obě místa čtenáře upozorňuje v poznámce.

⁴⁴ K výkladu viz Joseph A. Fitzmyer, *The Letter to Philemon*, 125.

ložít, a tím co nejvíce omezit míru subjektivity, které se žádná studie nevyhne. Je nutné zdůraznit, že s ohledem na rozsah komparovaného textu jsou předložena hodnocení povahy dílčí, nelze je tedy vztáhnout na překlady jako celek (!)

Výsledný překlad listu Fm podle ČSP posouvá čtenáře blíže k řeckému textu, naplňuje tak svůj studijní záměr. Najdeme zde dohromady 16 poznámek k 25 veršům a také více než 30 křížových odkazů na biblické knihy.⁴⁵ Na sporných místech je v poznámkách doplněna varianta (např. v. 6: *společenství a sdílení*), případně doslovný překlad řeckého termínu – v hlavním textu *srdce*, v poznámce *vnitřnosti* (u v. 12.20). Čtenář je upozorněn na slovní hru se jménem otroka: *Onezimos, onezimos* = užitečný (v. 11). S ohledem na deklarované studijní zaměření snad schází jen krátká poznámka k variantě *starzec* a *posel* (v. 9b), která by mohla být pro čtenáře zajímavá již kvůli překladu v ČEP⁴⁶ Další připomínka se týkala vv. 10–11, kde není zachycen společný řecký základ přidavných jmen *neužitečný* a *prospěšný* (ČSP) a naplněna zamýšlená konkordantnost.

List Fm v podání SNC je důsledně parafrázovaným textem, v souladu se záměrem překladatelů – usilujících o čtivost a srozumitelnost – jsou mnohé termíny i celé vazby přeformulovány nebo zkráceny (v. 6).⁴⁷ Překlad využívá motivu přátelství mezi Pavlem a Filemonem, což odpovídá povaze listu a je to zároveň dobře srozumitelné pro dnešního (i necírkevního) čtenáře. Nápadný je v samém úvodu listu, který začíná oslovením „Milý příteli...“ místo typického „Pavel, vězeň...“. Motiv přátelství je také využit ve formulaci: „jestli jsem skutečně tvým přítelem“ (v. 17). Motiv bratrství přitom nebyl zcela nahrazen (v. 7.20), jak je tomu v některých překladech podobného zaměření.⁴⁸

Úvod i závěr listu ve vydání podle SNC je koncipován inovativně a drží se zvyklostí současné „přátelské epistolografie“. V tomto ohledu je zajímavé srovnávat civilnost Pavlovy žádosti v podání SNC s vytríbenou podobou prosby v podání JB. Pro ilustraci uvedme v. 8a: „Chci tě o něco poprosit.

45 Pro srovnání B21 uvádí jednu poznámku, SNC žádnou.

46 Takto např. ve studijním překladu *The New Catholic Study Bible* (z roku 1985), který překládá *ambassador*, v poznámce uvádí obě varianty.

47 Bartoňova trojí charakteristika SNC: modernost, civilnost, čtivost, vystihuje náš dojem z četby listu Fm viz Bartoň, *Pět českých novozákonních překladů*, 216–222.

48 Takto např. Eugene H. Peterson užívá v překladu Nového zákona nazvaného *The Message* (1994) v obou případech termín *přítel* místo *bratr*.

Mohl bych ti sice Kristovým jménem přikázat...“ (SNC) „A tak přestože bych se vůbec nemusel ostýchat mluvit v Kristu zcela otevřeně...“ (JB).

Epištola v podání B21 je čtivá, nacházíme zde řadu neotřelých překladových řešení, nicméně nelze přehlédnout rozkolisanost a jistou nedůslednost překladu.⁴⁹ Mohli jsme pozorovat místa, kde je text podle B21 téměř nebo zcela totožný s ČSP, na jiných zase se SNC, tedy s typologicky zcela odlišnými překlady. Asi nejnápadnějším příkladem je v. 16, kdy je polovina verše přeložena pěkným opisem v *lidském smyslu*, zatímco druhá se drží doslovného znění v *Pánu* – což v moderní češtině navíc evokuje zesnulého člověka („už je v pánu“).

Podobně na dalších místech se nezdá být naplněn proklamovaný záměr srozumitelnosti pro současného čtenáře, a to ani ve srovnání se staršími překlady, např. v. 7: *potěšil jsi srdce svatých* (B21), místo *srdce věřících* (ČEP). Patrně i zde prosvítá NBK jako předchůdce projektu, uvedené spojení překládají BKR, NBK i B21 totožně (*srdce svatých*). Jako poslední příklad pro naše tvrzení může posloužit závěrečné požehnání ve v. 25, které končí doslovně podle řecké předlohy *s vaším duchem* (takto NBK, srov. BKR: *s duchem vaším*).

Dodejme, že v překladu krátkého listu nacházíme i zdařilé inovace, jako např. úvodní oslovení „Filemonovi, našemu milému příteli“ (v. 1b) nebo „A ještě něco...“ (v. 22), což odpovídá dodatečné žádosti uvozené příslovcem (řec. *ἔτι*). Pomocí kapitálek je zvýrazněn Pavlův písemný závazek uhradit vzniklou škodu za Onezima: TOTO PÍŠU JÁ PAVEL SVOU VLASTNÍ RUKOU: JÁ TO ZAPLATÍM! (v. 19a).⁵⁰ V kontextu pestré škály moderních českých překladů nelze než litovat, že se s obdobnou a důsledněji provedenou invencí nesetkáváme napříč celým listem.⁵¹

Společně s B21 je JB řazen mezi překlady funkční (dynamické) ekvivalence. Analýza epištoly potvrzuje, že jde více či méně o překlad středový,

49 Kritika nevyrovnanosti a rozkolisanosti B21zazněla ze strany České biskupské konference bezprostředně po vydání překladu v dubnu 2009: <http://tisk.cirkev.cz/zdomova/stanovisko-ceske-biskupske-konference-k-prekladu-bible-preklad-21-stoleti/> [cit. 25. 1. 2016].

50 V B21 se objevuje také na jiných místech, např. pro autograf v listu Galatským (6,11).

51 Podobně k B21 např. Jiří Mrázek, který postrádá výraznější a originálnější překlad, viz jeho studie: Podobenství o nepoctivém správci (Lk 16,1–8). Poznámky k výkladu a českým překladům, *Listy filologické* 133 (2010), 121.

místy doslovnější než ČEP a příznačně vyjádřeno překlad „tradiční“.⁵² Co se týče rozsáhlosti poznámkového aparátu má JB z komparovaných edicí nejbližší k ČSP. Část z nich plní spíše funkci výkladu než lexikálních poznámek, např. poznámka k v. 16, že apoštol *navrhuje* Filemonovi propuštění otroka Onezima na svobodu,⁵³ čímž je čtenáři předložena pouze jedna z možných interpretací. Dodejme, že interpretace sporná, protože Pavel se explicitně k této otázce nevyjadřuje.⁵⁴

Dalším rysem aparátu jsou odkazy na VUL, v našem případě celkem 3krát z jedenácti poznámek, což je u překladu katolické provenience pochopitelné. Vážné výhrady byly vzneseny na dvou místech, a to vůči překladu v. 6 s formulací *duch víry* a v. 7 s nejasným objektem *potěšení/útěchy*. Prvně jmenovaný případ může sloužit jako ilustrace toho, jakou roli hrála francouzská předloha pro výsledný překlad.⁵⁵

Po stylistické stránce může text JB působit místy poněkud knižně, např. „*píši ti s plnou důvěrou ve tvou povolnost*“ (v. 21a).⁵⁶ Krkolomně vyznívá závěr 9. verše s jeho slovesnými vidy: *Ten, kdo promluví, je Pavel, ten starý Pavel, a co víc, vězeň Krista Ježíše*. Celkově list v podání JB vyznívá jako velmi kultivovaná a uctívá žádost: *dávám přednost tomu, dovolávat se lásky a přednést ti prosbu* (v. 8–9), *bereš-li tedy ohled na svazky, jež nás spojují, přijmi ho...* (v. 17a). I po této stránce představuje JB obohacení pro četbu a studium epištoly.

Komparace překladů – indikátor nejasných míst v Bibli

Čtyři nové překlady listu Fm představují čtyři verze jednoho Pavlova listu v současné srozumitelné češtině. Mohli jsme sledovat, v jakém smyslu je

52 Takto Bartoň, Století moderního českého biblického překladu, 76.

53 Poznámka k v. 16 zní: „Onesimus nepřestane být otrokem..., jakkoli Pavel Filemonovi navrhuje, aby ho propustil, vv. 14–16, 21...“

54 K možným řešením vzniklé situace viz Barth – Blanke, *The Letter to Philemon*, 492. Podle Petera Müllera je málo pravděpodobné, že jde o implicitní žádost o propuštění na svobodu, *Der Brief an Philemon*, Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 2012, 133.

55 Viz námitka, že v případě JB se jedná „spíše o pouhý překlad z francouzštiny, u kterého pohled do originálních jazyků nemá zásadní vliv na znění textu, ale slouží jen jako kontrola při pochybnostech o správnosti překladu z francouzštiny.“ Miroslav P. Matějka, *Jeruzalémská bible: překladová poznámka k Markovi 7,31, Teologická reflexe* 16 (2010), 185.

56 Ke stylu JB viz Bartoň, *Tři jubilejní bible*, 9.

každý z překladů výkladem, nikoli produktem „mechanického překódování“. ⁵⁷ S tím souvisí i skutečnost, že jeden překlad není s to postihnout všechny aspekty originálu, zachytit víceznačnost řady pojmů a pasáží, a to ani při bohatém užití poznámkového aparátu. Jak pozoroval v úvodu citovaný Augustin, původnímu textu se lze přiblížit spíše skrze pozorné čtení několika překladů.

Porovnání a studium různých překladů může mimo jiné sloužit jako poměrně spolehlivý „indikátor“ obtížných či temných úseků v textu. Prvním signálem pro složité místo, mnohdy tradiční *crux interpretum*, jsou výrazné odchylky v překladech. Nicméně až detailnější zkoumání řeckého textu (exegeze) poodhaluje, v čem spočívá ona nápadná pestrost znění celého verše nebo jeho části v cílovém jazyce. Toto zjištění potvrzuje, že přes nesporný přínos komparace překladů jimi nelze – a to včetně těch studijních – nahradit četbu a interpretaci příslušného textu v originálu. Augustin si byl této skutečnosti dobře vědom, proto své čtenáře vybízel jak ke komparaci překladů, tak ke studiu Bible v původních jazycích. ⁵⁸

Jak bylo prokázáno na listu Fm, prostým srovnáním dnes dostupných překladů je možné sledovat místy výrazné rozdíly, ty se týkají povětšinou jedné z následujících rovin, případně jejich kombinací:

- a) Textově-kritické varianty: tj. závažná různocnění a odlišný výchozí řecký text, např. v. 25; tento aspekt je typický zejména pro starší biblické překlady, které vycházely z jiných edic řeckého textu než moderní Bible (např. BKR).
- b) Výchozí/zdrojový text: jistá část doložených variant mezi komparovanými texty může být způsobena tím, že porovnáváme na jedné straně překlady z původních jazyků, na straně druhé překlad překladu, jak bylo zjevné např. v případě místa v. 6: *duch vzájemné pomoci* (JB), do této skupiny lze zařadit i některé pasáže z B21, kde nacházíme shodu mezi NBK a B21. Nejedná se o záležitost textologickou, jak je tomu v bodě a), ve smyslu nejasnosti řecké předlohy.
- c) Lexikální hledisko: tj. polysémie pojmů, např. řec. *parrésia* (v. 8): *svoboda* (ČSP), *mluvit otevřeně* (JB), *směle přikázat* (B21) aj.; pestrá

⁵⁷ Srov. Petr Pokorný, *Hermeneutika jako teorie porozumění*, Praha: Vyšehrad, 2005, 150.

⁵⁸ Augustinus, *Křesťanská vzdělanost*, 91.

škála překladů v českém jazyce u řeckého termínu *xenia*: *ubytování* (SNC), *pokoj* (B21), *přístřeší* (JB).

- d) Syntaktická či gramatická rovina: spleť souvětí ve v. 6, překlad genitivní vazby *vězeň Kristův*, nebo *vězeň pro Krista* (v. 1), podobně závěr v. 6 v *Kristu*, nebo *pro Krista*.
- e) Zastarávání překladů: tj. posuny v cílovém jazyce vyžadující revizi starších vydání, např. význam termínu *hospoda* (v. 22) v češtině 16.–17. století: *připraviž mi také hospodu* (BKR) a v češtině současné, oproti tomu: *zároveň mi však také připrav ubytování* (modernizace podle NBK).
- f) Profil a typologie překladů: překladatelská metoda ovlivňuje a výrazně ovlivňovat má to, jakým způsobem se překladatelé vypořádají nejen s komplikovanými místy, ale také nakolik zachovají vytyčenou linii překladu napříč celým textem, např. v. 25: přesný překlad *s vaším duchem* (ČSP) nebo volnější *s vámi* (ČEP), případně *vám* (SNC). Parafráze a překlady funkční ekvivalence mohou plnit v takových případech funkci komentáře.⁵⁹
- g) Hledisko teologické musí být také reflektováno, protože každý překladatel či překladatelská komise mají určitá teologická východiska jako součást svého předporozumění. V naší analýze listu Fm se tento aspekt dle mého soudu neobjevil, pokud nepočítáme některé části poznámkového aparátu JB.⁶⁰

Svůj pokus o utřídění můžeme uzavřít obtížně zařaditelnou variantou *stařec* vs. *vyslanec* (v. 9). Jak bylo uvedeno, lze pro oba překlady vznést argumenty rozličné povahy: textologické, lexikální případně rétoricko-teologické. Právě na tomto příkladu lze ilustrovat, jak studium překladů může čtenáři posloužit jako celkem spolehlivý indikátor sporných míst v Bibli, zároveň mu však neposkytuje bližší vysvětlení mnohdy velmi nápadných rozdílů.

⁵⁹ K tomuto Wilhelm Egger, Peter Wick, *Methodenlehre zum Neuen Testament*, Freiburg im Breisgau: Herder 2011, 103.

⁶⁰ Srov. také Bartoň, *Tři jubilejní bible*, 8. Že se jedná o překlad katolický lze vysledovat např. opakovanými odkazy na VUL.

Zásadní překladatelská rozhodnutí se prolínají celým procesem převodu textu z jednoho jazyka do druhého.⁶¹ Není proto překvapivé, že také výše uvedené body pokrývají celý tento proces překladatelského úsilí – týkají se předlohy, porozumění původnímu textu, zahrnují cílový jazyk, stylistickou stránku konečného textu i jeho zacílení. Dokládají oprávněnost tvrzení, že překládání je prací odbornou i uměleckou, osvětlují také základní důvody pro vznik nových překladů nebo revize překladů starších.⁶² Máme za to, že odlišné profily komparovaných překladů i jejich stylistická pestrost umožňují čtenáři vnímat různé tóny Pavlova krátkého listu jako celku nebo promýšlet jednotlivé interpretační možnosti – zejména v případech spletitých pasáží a mnohoznačných pojmů.

Mgr. Peter Cimala, Th.D.

Centrum biblických studií AV ČR

Černá 9

115 55 Praha 1

pcimala@post.cz

61 K základním překladatelským dovednostem viz Jiří Levý, *Umění překladu*, Praha: Ivo Železný, 1998, 17–25.

62 Ke třem základním důvodům pro nové české překlady viz Petr Pokorný, *Problémy překladu bible, Listy filologické* 133 (2010), 46nn.